

УЛОГА МЕДИЈА У БОРБИ ПРОТИВ КРИМИНАЛА И УТИЦАЈ НА ПОЛИЦИЈСКО ПОСТУПАЊЕ

Иван Ђоровић

Министарство унутрашњих послова Републике Србије,
Дирекција полиције

Моћ медија огледа се, поред осталог, и у њиховој могућности да дају допринос друштву у борби против криминала. Ту активност медији могу реализовати на два начина. Први је када се сами баве неком темом или девијантном појавом и о томе извештавају јавност, чиме анимирају целокупну заједницу и усмеравају је у правцу решења проблема. Други начин је кроз праћење полицијског рада и активности у борби против криминала и упознавање јавности о томе шта полиција предузима у циљу решења неког безбедносног проблема, анализа тих активности, критички осврт на пропусте које полиција може учинити у свом раду и у свим аспектима безбедности. На тај начин, медији *de facto* утичу на полицијске активности, квалитет рада и професионално и законито поступање полиције. Такође, дужност медија је и да грађане упозна са процедурама које полиција спроводи и законским оквирима у којима се креће. Тек тада су грађани у могућности да процене квалитет рада полиције и заузму критички став. Ова околност је од значаја за грађане и представља гаранцију да ће полиција поступати у њиховом интересу јер се реално може очекивати да ће, након могућих негативних медијских извештаја о раду полиције, она да предузме мере да исправи грешке и побољша ефикасност у свом поступању и на тај начин одржи ниво поверења који заједница има у њу. Чињеница је да негативно медијско извештавање о криминалним догађајима, стању безбедности и незаконитом и непрофесионалном поступању полиције могу довести до реакције јавности која не иде у прилог полицији, што она свакако не жели. Ова врста моћи коју поседују медији у великој мери дефинише њихову улогу у друштву и прожима се кроз теме које су предмет овог рада.

Кључне речи: полиција, медији, однос, криминал, утицај, поступање

Увод

Технолошки напредак у медијима праћен је растом броја кабловских и сателитских телевизија, а промене у форматима укључујући дистрибуцију вести 24 сата доводе до умножавања броја информација. Ови догађаји су учврстили уло-

гу медија у праћењу криминалних догађаја омогућивши им да активно учествују у активностима које у најширем смислу зовемо борба против криминала, а на полицију делују у виду притиска на снабдевање информацијама са циљем да се задовољи повећана тражња. Такође, ови догађаји су медијима омогућили специфичан аспект, да индиректно утичу на рад полиције. На тај начин трансформише се читаво друштво и стварају се услови за настанак периода који се може назвати „доба информација“. Ови услови, укључујући и друге области живота организоване око електронских медија, доводе до тога да се медијска политика води из центара. Са повезивањем преко информационих система на удаљеним локацијама ствара се нова реалност која медијима омогућује да обликују еволуцију друштва и његових институција. (Mawby, C. R., p. 308). Ова констатација потврђује претходно изнети став а нарочито долази до изражаја у ери брзог развоја друштвених медија.

Медији имају огромну моћ у демократском друштву. Кроз њихово праћење актуелних догађаја грађани имају прилику да се информишу и развију своје ставове о свету у коме живе. Они се такође користе као глас заједнице и делују као бариоци јавног интереса тако што држе власти одговорним за своје поступке и одлуке. Спровођење правде не може избећи реакцију медија. (Dubois, J., p. 29). Медији служе грађанима да контролишу друштвене токове. Те привилегије и могућности коју грађани имају свесни су и креатори јавног мњења који се труде да својим утицајима прикажу стварност онаквом каква је у њиховом интересу.

Приказивање полиције у негативном контексту у медијима игра важну улогу у процени полицијских активности и њеног легитимитета од стране грађана који информације о полицији добијају путем медија. (Lisa M., G., Jane F., G., p. 593). Ово се посебно односи на активности полиције у борби против криминала и евентуалне пропусте које она у том послу чини што доводи полицију у ситуацију да, и из тих разлога, пажљиво испланира сваки свој поступак у конкретном случају као и да прилагоди свој рад у складу са сазнањем да постоји велика вероватноћа да њено поступање може доћи под медијску лупу. На тај начин ствара се ситуација у којој полиција у сваком тренутку мора да води рачуна, пре свега о законитости у свом поступању, како би избегла негативне медијске извештаје који подривају њен положај у јавности а тиме и поверење јавности у њу. Од полиције се очекује да промовише придржавање закона својим властитим примером. Из тог разлога, веома је важно ако се јавља чак и сумња да је полиција прекршила закон или етичке норме за које се сматра да постоје и важне су у полицијском раду. Такође, може се рећи да је у демократског друштву кључни задатак медија да делују као чувари законитости и да откривају било какво лоше понашање. (Juha K., Pekka I., Gunnar T., p. 70–85). Критички став јавности према полицији и начину њеног поступања је несумњиво утемељен у традицији једног демократског друштва. При анализи могућности проверавања треба истаћи да провере врше грађани након што су апсорбовали производ слободне штампе. Коначно, провера се врши од стране медија као посредника, као носиоца информација, а не као политичких актера. Медији упозоравају грађане на функционисање полиције, а грађани реагују на те информације. Дакле, код анализе могућности провере, прва одговорност и задатак медија је да понуде адекватан опис процеса и институција. (Skolnick, H. J., McCoy, C., p. 535).

Баш као што се полицијска служба суочава са притиском да се прилагоди организационим и технолошким променама, медијске организације су такође подложне изазовима који утичу на процес прикупљања вести. То су: консолидација власништва, повећана конкуренција, раст брзих вести путем интернета, опадање тиража новина, и адаптација традиционалних медија на нове медијске технологије. Медијске организације такође доживљавају проблеме који се огледају кроз потребу за финансијским уштедама што се одражава на одржавање нивоа поверења јавности. (Mawby, R., p. 20). Све то доводи до извештавања које често није у складу са прокламованим правилима медијских организација у поступању и извештавању. Ова околност ствара потребу да полиција често ревидира своје поступање и организацију посла како не би дошло до извештавања медија које може, уз сав труд који полиција улаже, довести до негативног извештавања и, на тај начин, утицати на став и подршку јавности која је полицији потребна у раду. Са друге стране, оваквим поступањем се ризикује исхитрено одлучивање и кршење процедуре у поступању што може довести до слабе ефикасности и одсуства резултата.

Ове чињенице су извор кључне напетости са којом се суочава полиција у одређивању свог приступа медијима. Она лежи у потреби да се успостави равнотежа између тражених информација и оних које се могу објавити а да се не угрози интегритет истраге, док се у исто време покушава да се одговори на интересовање јавности, нарочито у раду на случајевима тешких злочина на којима је највећи фокус и њена пажња. (Wilson, D., Howe, N., Kemp, D., Tol, H., p. 344). Полиција има задатак да помири ове околности и да, поштујући позитивне прописе и предвиђене процедуре у поступању, реализује своје активности у складу са очекивањима свих учесника у јавном животу.

Улога медија у борби против криминала и утицај на рад полиције (теоретски ставови – критички осврт)

У теорији срећемо пуно ставова којима се покушава да дефинише положај и улога медија у борби против криминала и, с тим у вези, утицај на поступање полиције у конкретним случајевима. Ти ставови се крећу од пуног уважавања значаја медија до ставова да медији сметају полицији и својим исхитреним извештавањем стварају конфузију у јавности.

У науци се може срести став да криминалне групе користе негативне импликације медија. Криминална група може манипулисати медијима и користити их за прикривено регрутовање нових чланова и за слање „порука“ другим криминалним групама. Овај неконвенционални концепт деловања криминалних група „ужива“ медијску пажњу кроз огромну покривеност у медијима у форми медијског извештавања о њима. (Metcalfe, J., p. 333–353). Ова околност не иде на руку полицији мада се не може рећи да медији свесно то чине и на тај начин дефинишу улогу криминалаца у јавности, посматрано кроз призму полицијске борбе против криминала. Уколико полиција на време препозна ову околност, у позицији је да својим деловањем према медијима кроз директни контакт, утиче на промену у њиховом поступању, мада, мора се признати, она неће моћи да утиче на њено потпуно елиминисање јер се ради о темама које интересују јавност и у медијима су тога свесни.

Етерно и Силверман износе став да се, упркос свим напорима, њујоршка полиција понекад суочава са негативним или потенцијално негативним медијским извештавањем. Полиција често сматра да медији извештавају о криминалу у супротности са стварном стопом криминала. Они износе мишљење заменика комесара за јавне информације да неки медији, посебно Њујорк Тајмс, објављују извештаје о тешким злочинима чешће него у претходним годинама, када је стопа криминала била виша. Ове нападе на њујоршку полицију он сматра неодговорним, нелогичним и бесмисленим. Он каже да је „Чињеница да је учесталост криминала и даље релативно ниска. Али, начин на који је та област покривена од стране медија вас нужно доводи да то приметите. С друге стране, из перспективе неких медија (које занимају „интересантне“ ствари), иако се убиства тренутно ређе дешавају, манифестације су „интересантне“ за медије, више него у прошлости када су убиства била чешћа. (Eterno, A. J., Silverman, V. E., p. 156). Ова ситуација потврђује ону коју смо изнели у претходном примеру. У овом случају извештавање медија може се сматрати тенденциозним. Ипак, полиција не сме да буде неми посматрач ове ситуације већ да у контакту са медијима нагласи чињенице које су од значаја на реално стање криминалитета што ће медији пренети јавности и на тај начин створити став јавности према реалној ситуацији.

Указујући на значај начина на који медији извештавају, Грир и Меклаулин дефинишу појам „суђење путем медија“, као динамичан и утицајан процес информативних медија у коме појединац може бити осуђен на основу мишљења „суда јавности“. Циљеви и поступци „суђења путем медија“ могу бити разноврсни, и могу да се крећу од прејудуцирања исхода формалних кривичних поступака до неуморне потере за славним и јавним личностима за које се сматра да су на неки начин поступали против претпостављеног заједничког морала. (Greer, C., McLaughlin, E., p. 26). Моћ медија се можда најбоље може сагледати у овим случајевима. Могућност формирања ставова јавности у оваквим ситуацијама је реална јер је јавност природно заинтересована за понашање и поступање јавних личности. Ипак, медији овде имају ограничења која се тичу чињенице да је потребно да они располажу конкретним подацима и да њихове приче буду поткрепљене доказима. У противном, брзо се може десити да гледаоце и читаоце престану да интересују те теме уколико се испостави да су оне лишене основа.

Често се може десити да дође до неповерења медија у полицију због утиска да она цензурише релевантне информације или „прикрива“ информације које могу бити од суштинског значаја за новинарску причу. Као одговор на то, полиција тврди да информације ускраћује само да заштити жртву, јавност, и / или интерес истраге. Начин на који обе стране прилазе догађајима, наелектрисано и емотивно, онемогућава дефинисање и разјашњавање потенцијалног сукоба интереса који постоји између медија и полиције. (Castro, C. D., p.1). Жеља медија да учествују у борби против криминала и буду њен део често медије доводи у ситуацију непрепознавања границе до које могу ићи у активностима чији је основни носилац полиција и која своје поступање заснива на поштовању утврђених процедура и поштовању закона.

Медији се понашају као замена за јавно мњење и теже да врше паралелну функцију „правде“, да испуне улогу за коју сматрају да превазилази интересе или могућностима формалног институционалног ауторитета. Услед ове тежње медија, дешава се да, у комбинацији са новинарском необјективношћу, може доћи до сензационалистичких спекулација и моралисања о акцијама и мотивима оних који су оптужени и који су под лупом

медијске пажње. (Greer, C., McLaughlin, E., p. 26). Ради се о врло битном питању. Прелажење границе од стране медија и својевољно присвајање веће улоге у друштву од оне која им објективно припада, медијску сферу неминовно воде на терен сензационализма од које друштво може имати само краткорочну корист. У таквој ситуацији, коначно губе и медији и јавност коју они извештавају сензационалистички и прекорачујући границу реалности и објективности. Пример оваквог поступања налазимо и на медијској сцени у Србији. Одмах након убиства познате певачице Јелене Марјановић у априлу 2016. године, медији су почели да свакодневно износе детаље о могућем извршиоцу и начину извршења овог кривичног дела. Како је такво извештавање несумњиво подигло тираж дневних издања, медији су отпочели са активностима које су у потпуности у надлежности полиције и тужилаштва, као што је одлажење на лице места, трагање за доказима, мотивима за извршење кривичног дела, обављање разговора са лицима која би могла пружити информације о догађају, коментарисање прикупљених доказа и сл. Медијски коментари су се кретали од „сигурне“ процене ко је извршилац овог кривичног дела и најаве хапшења до констатација да нема довољно доказа и да се не зна ко би могао да буде извршилац. Пажња јавности је била усредсређена на овај догађај а објављеним чланцима се држала на нивоу који је обезбеђивао задовољавајући тираж. На тај начин медији су, с једне стране, у великој мери одмогли полицији и тужилаштву у њиховим активностима на расветљавању догађаја а са друге стране, учинили су услугу починиоцу који је праћењем дневне штампе у великој мери могао да предвиди будуће понашање полиције, прикрије трагове кривичног дела и планира своје будуће понашање како не би био откривен. Овај догађај није расветљен до краја 2018. године.

Јонах Александер истиче да медији ометају ефикасне реакције полиције у терористичким активностима. Он наводи три примера како у таквим ситуацијама медији могу произвести штетне последице: када се мешају у текуће активности полиције, када појачавају притисак на надлежне органе што може довести до доношења погрешних одлука и када узнемиравају рођаке жртава притиском за интервјуе. (Yonah, A., p. 106). Бучар је извршио анализу наслова о темама о насилном криминалу у „Словенским новинама“. Он је дошао до резултата да чак 73% наслова у себи садрже речи које својом упечатљивошћу и снагом коју носе треба да изазову интересовање читалаца и сензацију, жељу да се новине купе. И поред тога, он износи став до кога је дошао у истраживању, да од свих институција у Словенији, медији уживају највеће поверење јавности. (Бучар, R., A., p. 100).

Улога медија у борби против криминала (примери позитивне праксе)

Са друге стране, учешће медија у критичним инцидентима је неопходан и саставни део ових догађаја, а полиција може да користи присуство медија у своју корист при критичним инцидентима: „Мислим да су масовни медији користан алат и императив је да представници закона морају да раде на односу са медијима, који понекад може бити збуњујући. Конфузију могу смањити два фактора који креирају успешне односе и у најтежим ситуацијама. Прво, руководиоци морају да препознају потребу за отвореном и искреном комуникацијом: „Морате бити пред њима... мора-

те бити искрени.“ Друго, представници закона морају да комуницирају правично и свеобухватно што је основно правила за комуникацију са медијима у циљу успостављања почетних, наилазећих и каснијих интеракција: „Ако сте на самом почетку поставили одређена правила и смернице и држите се тога, не би требало да буде проблема.“ (Caeti, J. T., Liederbach, J., Bellew, S. S., p. 94).

Шпејер наводи став једног полицајца: „Неколико пута су новинари направили штету, али су у девет случајева од десет били од највеће користи за мене, и дали су допринос у успешној истрази злочина, обавештавајући о томе стотине хиљада читалаца.“ (Shrayer, M., H., p. 975). Став полицајца који наводи Шпејер на најбољи начин одсликава корист коју полиција може имати остварујући директан контакт са медијима.

Напредак у технологији, емитовање „нон-стоп“ вести, и активан развој грађанског новинарства, јасно покрећу питања додатног притиска на полицију, нарочито у истрагама злочина, с обзиром да сада, у најмању руку, морају размотрити и план за њихово „мешање“ у полицијско поступање. Могућност компромиса је право питање за полицију, и она мора да се креће у том правцу. Али, исто тако, док је могућност „мешања медија“ очигледна, потребно је прихватити став да медији имају значајан потенцијал који се може користити за потребе истраге што ствара могућност успостављања ширих односа између полиције и медија. (Wilson, D., Howe, N., Kemp, D., Tol, H., p. 352).

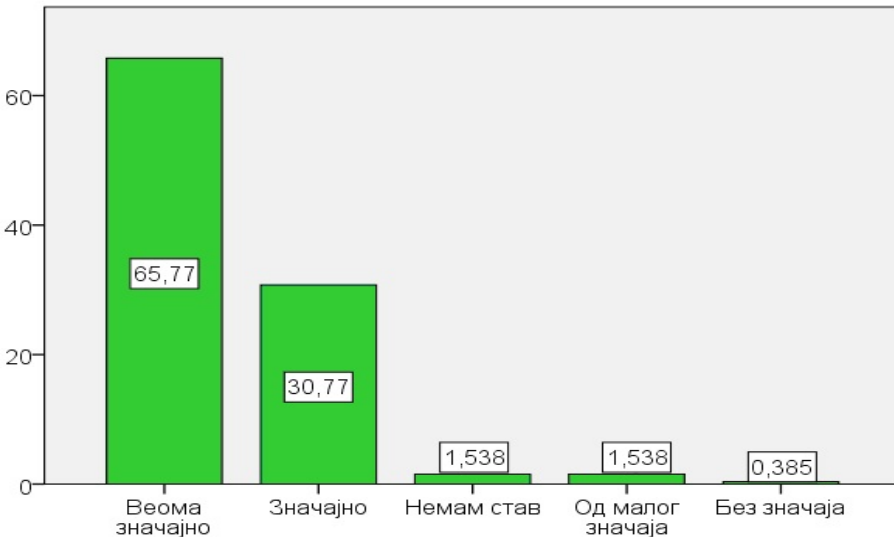
Лиза Грациано и Џеин Гуттиер наводе ставове Тилера и указују да, без обзира на све утицаје, па и утицај медија, у теорији преовладава став да се, процедурално, правда сматра кључном детерминантом перцепције легитимитета. Према Тилеру (1990, 2004, 2009), поштовање процесне правде у доношењу одлука и третману према појединцима и јавности уопште, директно утичу на перцепцију полиције и ставове јавности према њој. Доношење одлука се мора заснивати на објективним, конзистентним стандардима, као и мотивисано бригом за интересе јавности. Однос према јавности и примена законитог поступања, такође утичу на осећај правичности и поузданости полиције. Ставови Тилера у погледу процесне правде и легитимитета су широко подржани. (Lisa M., G., Jane F., G., p. 594). Можемо се сложити са овом констатацијом и указати на чињеницу да је, ипак, полиција та која, поштујући све што је напред речено, одређује правила понашања свих заинтересованих страна, па и медија, у случају који је у њеној искључивој надлежности.

Резултати спроведеног истраживања

Резултати истраживања ставова припадника полиције, медија и грађана, које смо спровели, добијени су *delfi* техником, у циљу идентификовања средњег мишљења и креирања прогнозе будућих догађаја и тенденција. У емпиријском истраживању основни скуп су чинили: радници управе криминалистичке полиције, управе полиције и управе саобраћајне полиције Министарства унутрашњих послова као и представници писаних и електронских медија и грађани. У анкетирању је учествовало 1766 испитаника. Испитаници су подељени у три групе и то: 874 (49,5%) испитаника од случајно одабраних грађана, 261 (14,8%) испитаника из медија и 631 (35,7%) испитаника из редова полиције. Испитаници из све три групе су из 27 градова у Србији. Спроведеним истраживањем, а на основу добијених одговора све

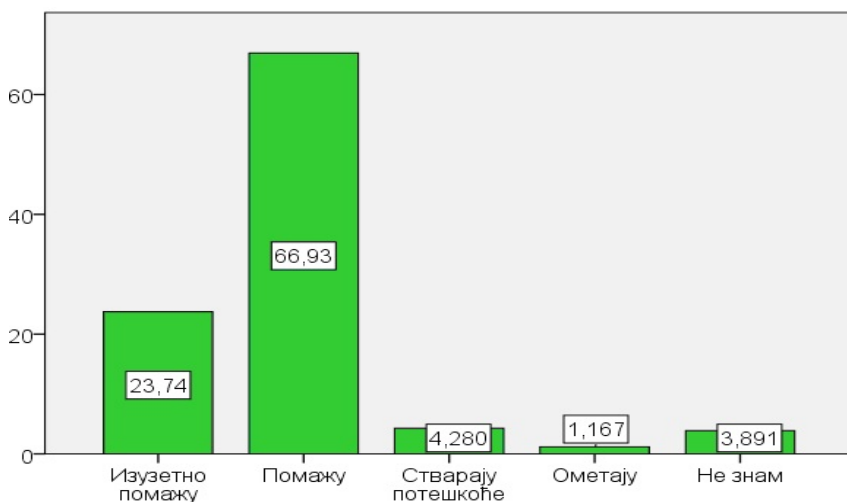
три групе испитаника, утврдили смо ставове који се односе на улогу медија у борби против криминала и могућност да, с тим у вези, утичу на полицијско поступање. Дошли смо до следећих резултата и на основу њих дефинисали закључке.

Један од начина да се превазиђе околност недостављања и непрезентовања медијима и јавности свих битних информација од стране полиције остварује се кроз жељу и потребу медија да се баве истраживачким новинарством. Оно подразумева избор једне теме од стране новинара и бављење том темом до најситнијих детаља у циљу долажења до потпуне истине о некој теми, догађају или појави у друштву. Под том активношћу се подразумева и праћење поступања државних органа у решавању тог проблема или девијантног понашања. Из тог разлога представницима медијима је постављено питање о њиховом ставу како истраживачко новинарство доприноси борби друштва против криминала. 65,77% испитаника из групе новинара се изјаснило да је истраживачко новинарство веома значајно у борби друштва против криминала, а 30,77% да је оно значајно. У теорији постоји неподељено мишљење да је истраживачко новинарство од великог значаја али да је то у пракси све ређа појава. Овај став се базира на чињеници да су буџети у медијима ограничени и да је неисплативо плаћати специјализованог новинара који има капацитете да се бави истраживачким новинарством у једној области. Ова појава утиче на квалитет рада медија у негативном смислу.

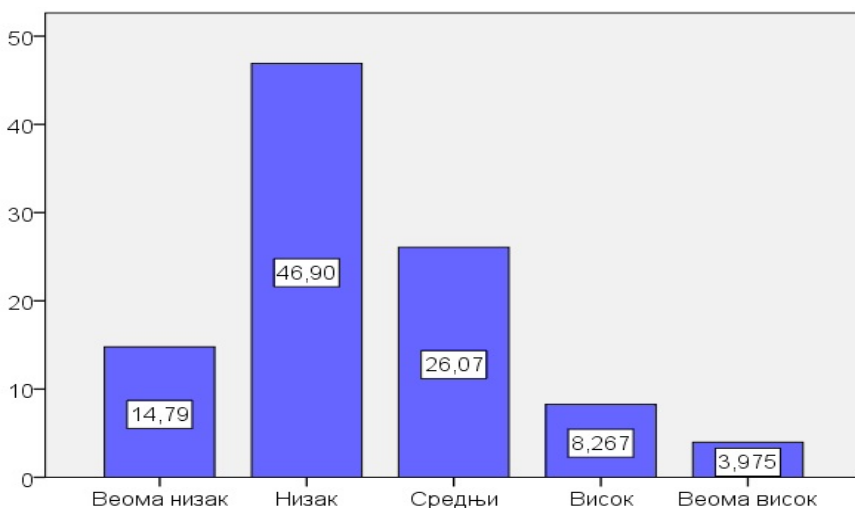
Графикон 1 – Став представника медија о значају истраживачког новинарства у борби друштва против криминала

С тим у вези треба истаћи став новинара о доприносу медија у борби против криминала. 66,93% анкетираних новинара је изнело став да медији помажу полицији у борби против криминала а 23,74% њих да изузетно помажу. Овај резултат је од значаја јер указује на свест новинара о њиховој улози у друштву, и жељу да својим деловањем дају допринос друштву, а тиме и полицији у њеном раду.

Графикон 2 – Ставови представника медија о доприносу медија у борби полиције против криминала

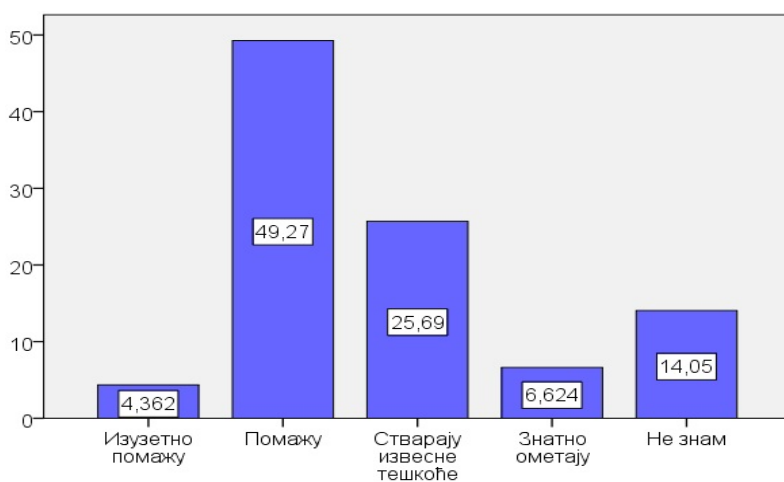
Резултати до којих смо дошли истражујући ставове припадника полиције о теми истраживачког новинарства су потпуно супротни ставовима новинара. 46,90% припадника полиције сматра да је значај низак, 14,79% да је веома низак а 26,07% сматра да је допринос средњи док 8,27% сматра да је допринос висок. Ови резултати показују висок ниво неразумевања представника медија и припадника полиције о значају истраживачког новинарства.

Графикон 3 – Став припадника полиције о значају истраживачког новинарства у борби против криминала

Мора се признати значај истраживачког новинарства у борби државе против криминала. Проблем лежи у томе да је истраживачког новинарства све мање. У теорији се среће став да комерцијализација медија и потреба за смањењем трошкова доводе медије у ситуацију да су врло често само дистрибутер вести а не и њихов коментатор. Новинари нису у ситуацији да се посвете једној теми или догађају јер је то прескупо, а са друге стране не задовољава жељу јавности да одмах добије брзу информацију без улажења у суштину и позадину догађаја.

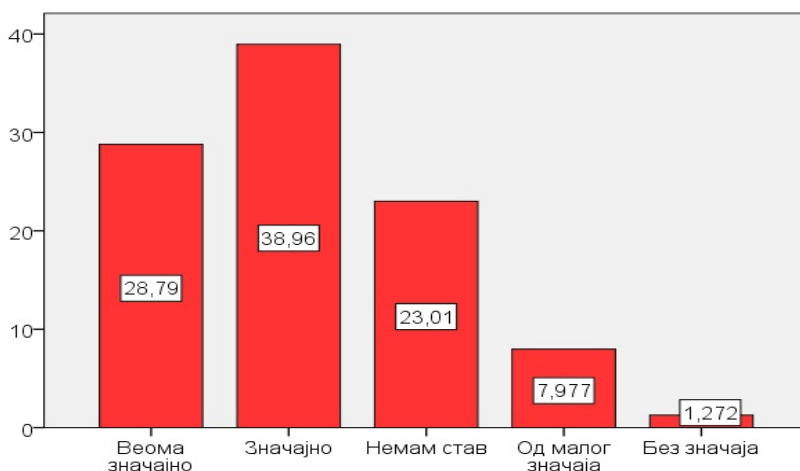
Нешто блажи став припадници полиције изнели су на тему доприноса медија борби против криминала. 49,27% њих је изнело став да медији помажу у борби против криминала а 4,36% да изузетно помажу. Ипак, 25,69% полицајаца се изјаснило да медији стварају полицији тешкоће у раду а 6,62% да новинари знатно ометају рад полиције.

Графикон 4 – Став припадника полиције о доприносу медија борби против криминала

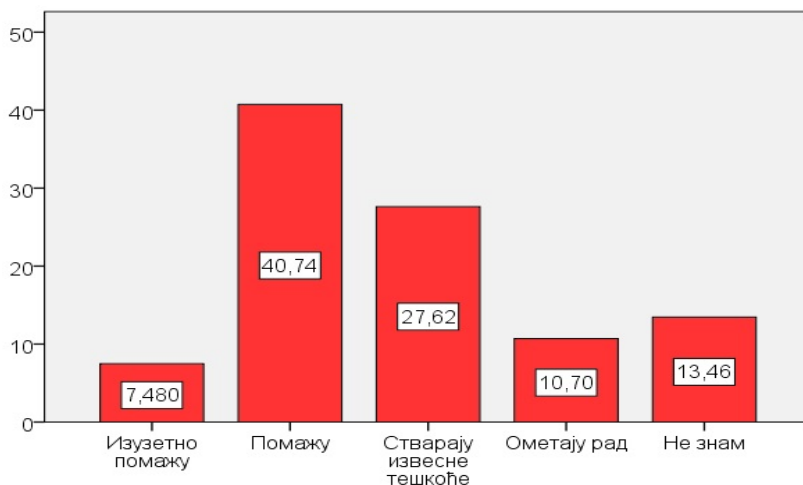
Поређење резултата истраживања новинара и припадника полиције о улози истраживачког новинарства и доприносу медија у борби против криминала указују да постоје знатна неслагања у ставовима. Може се рећи да су ове теме врло значајне за правилно сагледавање улоге и полиције и медија у друштву. Поред тога, ови резултати указују на потребу да полиција и медији прецизно дефинишу правила међусобних односа. Дефинисање правила у поступању обе стране довело би до бољег разумевања улоге сваке од њих што би као последицу имало изграђивање односа поверења а тиме и промене става припадника полиције према активностима медија а медији би у том односу реално схватили свој допринос.

Може се рећи да грађани по овом питању имају неутралан став који је врло битан за давање одговора на питања доприноса медија борби против криминала. И медији и припадници полиције морају да воде рачуна о том ставу јер су ти ставови оно што грађани очекују од обе стране. 38,96% грађана је изнело став да је истраживачко новинарство значајно у борби полиције против криминала, 28,79% се изјаснило да је оно веома значајно, док 23% грађана нема став. Ставови грађана су по овом питању много ближи ставовима представника медија.

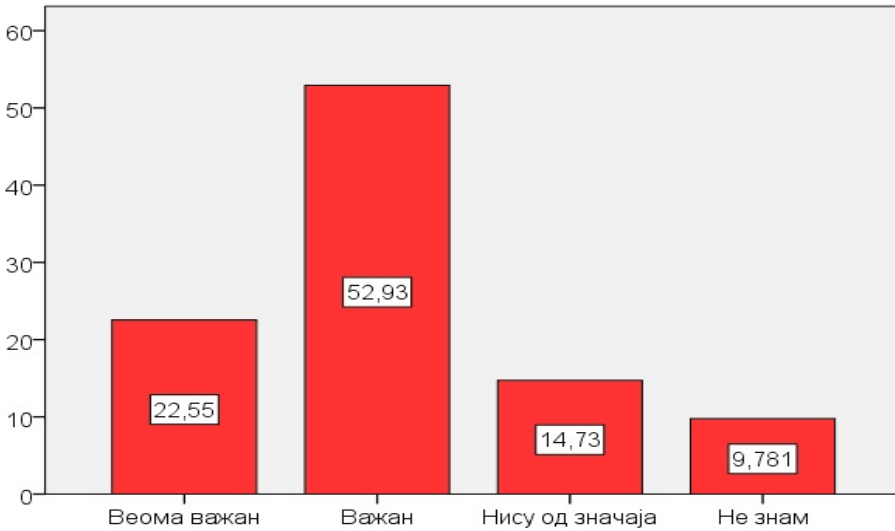
Графикон 5 – Став грађана о доприносу истраживачког новинарства борби против криминала

На питање о доприносу медија борби против криминала ставови грађана су ближи ставовима припадника полиције. Наиме, 40,74% грађана се изјаснило да медији помажу у борби против криминала а 7,48% да изузетно помажу. Са друге стране, 27,62% се изјаснило да медији стварају потешкоће а 10,70% да медији ометају рад.

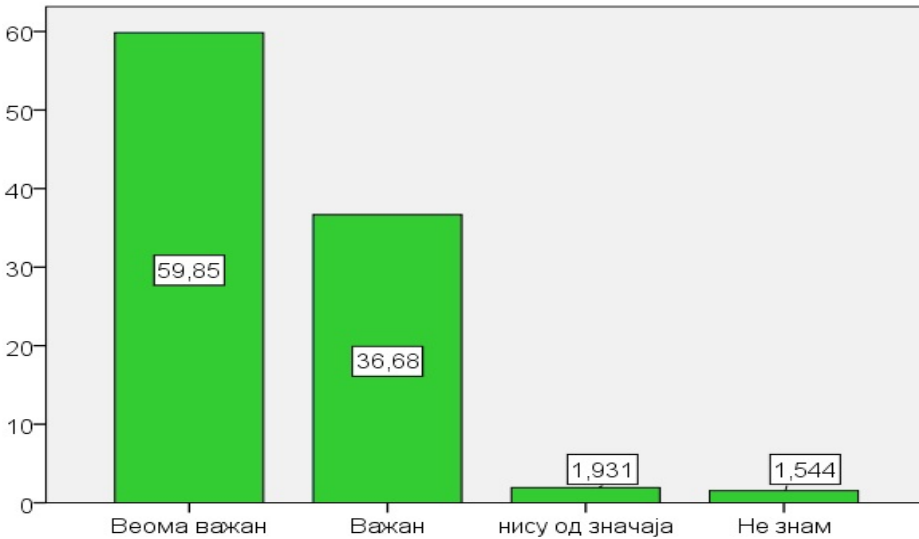
Графикон 6 – Ставови грађана о доприносу медија борби против криминала

Утицај медија на законито поступање полиције у борби против криминала је веома изражен и грађани препознају медије као фактор у праћењу и спречавању неправилности у раду полиције. Чак 52,93% грађана сматра да су медији важан фактор а 22,55% да су веома важан фактор праћења и спречавања неправилности.

Графикон 7 – Ставови грађана о улози медија у праћењу и спречавању неправилности у раду полиције

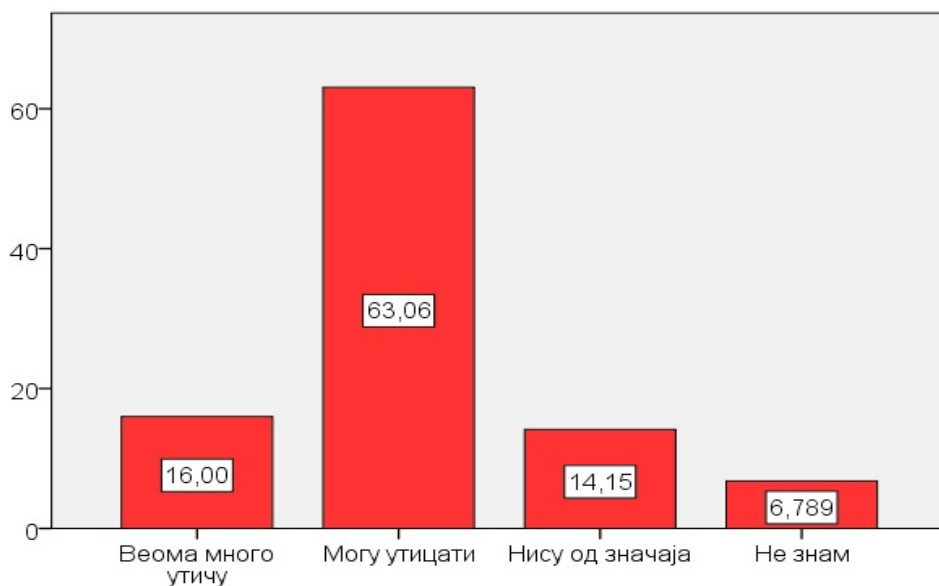
Представници медија сматрају да је њихова улога у праћењу и спречавању неправилности у раду полиције још већа. 59,85% новинара сматра да је та улога медија веома важна док 36,68% сматра да је она важна.

Графикон 8 – Ставови новинара о значају медија у спречавању неправилности у раду полиције

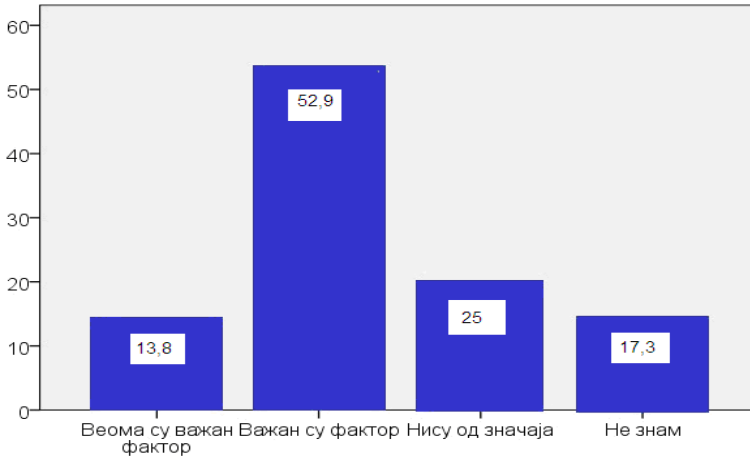
Ови резултати јасно указују да су медији веома битан корективни фактор у раду полиције у смислу превентивног деловања на спречавању незаконитости у раду полиције. У полицији треба да буду свесни да постоје велики изгледи да информација о незаконитом поступању полиције дође до медија који ће то пренети јавности. Та околност може довести до већег или мањег утицаја на поверење јавности у полицију а уколико се она понавља, може трајно нарушити успостављени ниво поверења.

У директној вези са овим закључцима су и ставови грађана да медији имају велики утицај на квалитет рада полиције. 63% грађана сматра да медији могу извршити утицај а 16% да веома много утичу на квалитет у раду полиције. Ови резултати указују на закључак да грађани препознају улогу медија у друштву и њихову моћ да својим деловањем изврше превентивни утицај на начин рада полиције. Може се рећи да је то и њихова жеља јер је ефикасно и законито поступање полиције у њиховом интересу.

Графикон 9 – Ставови грађана о утицају медија на квалитет рада полиције

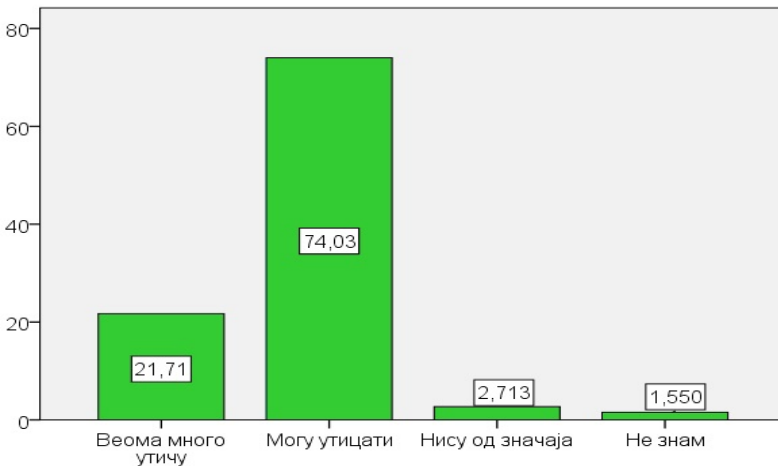
Ставови полицајаца о овој улози медија указују да су у полицији веома свесни те улоге, што доводи до закључка да полиција предузима мере у правцу подизања квалитета и законитости у раду на највиши могући ниво. 52,9% полицајаца сматра да су медији важан фактор а 13,8% да су веома важан фактор утицаја на законитост у раду и квалитет рада полиције.

Графикон 10 – Ставови полицајаца о утицају медија на квалитет рада полиције

Ова околност је добра за одговорну полицију која ће учинити напор да своје активности спроводи стриктно у складу са законима који уређују њен рад што директно утиче на квалитет њеног рада а тиме и процес борбе против криминала. Овде се ради о индиректном доприносу медија борби против криминала. У теорији наилазимо на ставове који указују на потенцијал који медији носе у себи у овој области и потребу да полиција то препозна и искористи у свом раду.

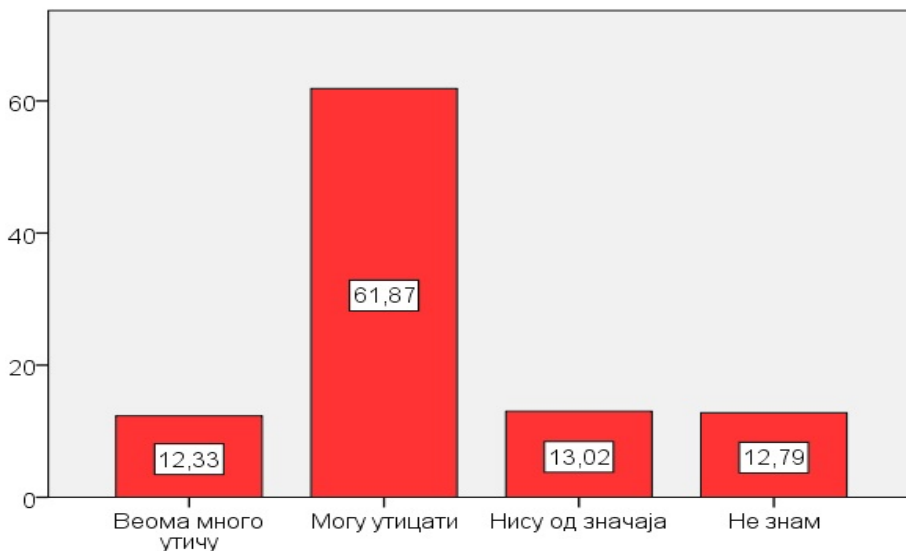
Овим ставовима све три групе испитаника треба додати став новинара да медијски извештаји о раду полиције у великој мери утичу на њен рад. Овде говоримо о позитивним утицајима медија. Наиме, 74,03% новинара сматра да извештаји медија утичу на рад полиције а 21,71% да веома много утичу.

Графикон 11 – Ставови медија о утицају медијских извештаја на рад полиције

Ови резултати указују на став новинара о својој улози у друштву и њихову заинтересованост за полицију и њену делатност. Могућност утицаја несумњиво постоји. Ипак треба имати у виду да је полиција државни орган чије су надлежности одређене законима а да само међусобно партнерство медијима пружа могућност да кроз сарадњу са полицијом утиче на њен рад. То је интерес и полиције јер су све промене до којих долази на овај начин у интересу оних због којих полиција постоји а то су грађани.

Потврду тачности ових ставова новинара налазимо и у ставовима грађана који препознају могућност да начин медијског извештавања може утицати на промену полицијске праксе у њеном раду. 12,33% грађана се изјаснило да је тај утицај веома велики а 61,87% сматра да медији могу утицати на промене у полицијској пракси. Наравно, овај став се односи на утицај на активности везане за борбу против криминала и других девијантних појава.

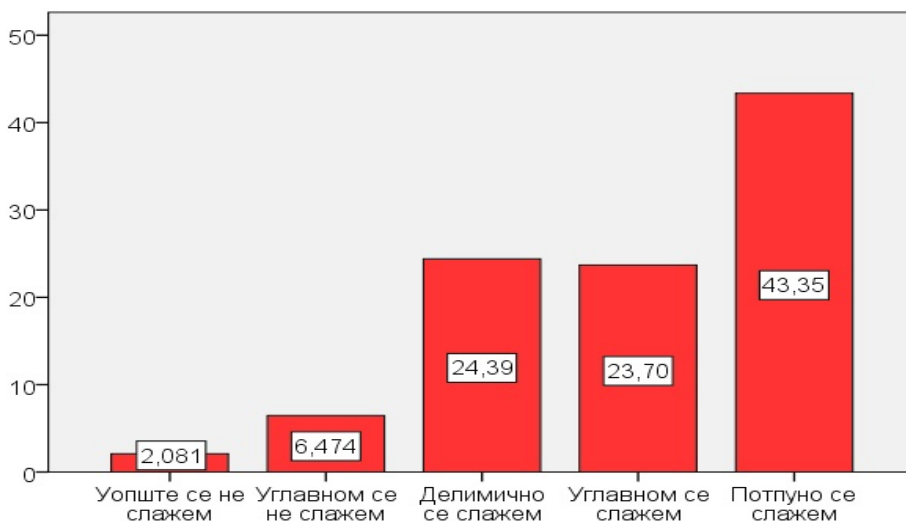

Графикон 12 – Ставови грађана о могућности медија да утичу на промену полицијске праксе

Из претходно изнетих ставова грађана произилази логичан закључак да медији као „седма сила“ могу утицати на промене у полицијској пракси. То је заправо очекивање грађана које се базира на нивоу поверења које они имају у медије и жељи да полицијске активности буду под „будним оком“ јавности у чему најбитнију улогу имају медији информишући је.

У вези са напред наведеним проверили смо и став грађана везан за околност да се медији, услед жеље за брзим протоком информација и потребом да буду актуелни и први у дистрибуирању информација, користе, често, непровереним изворима и на тај начин информишу јавност о раду полиције, што доводи до сен-

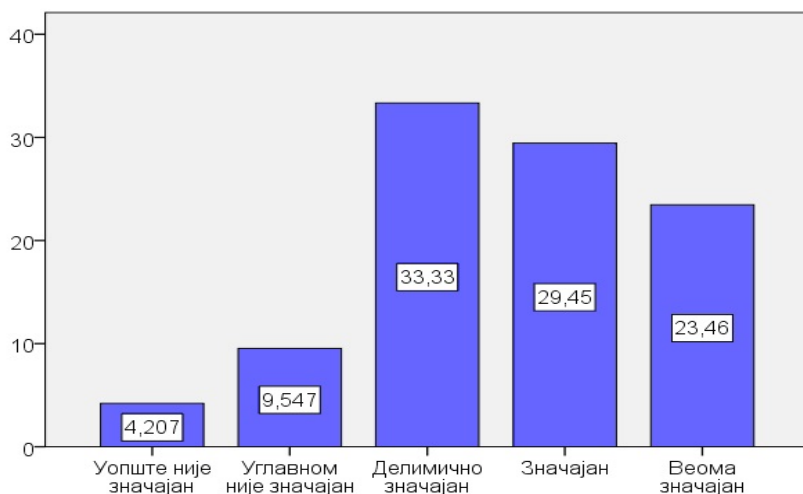
зационализма у извештавању. 43,35% грађана се у потпуности слаже са том констатацијом, 27,7% се углавном слаже а 24,39% се делимично слаже. Овакав став грађана указује на потребу и очекивање грађана да медији са већим професионализмом приступају обради тема које су везане за полицију како би тиме допринели прецизном и објективном информисању грађана. Ови резултати потврђују ставове који се могу наћи у теорији када су у питању разлози због којих се медији користе непровереним информацијама у извештавању што је директан генератор сензационализма.

Графикон 13 – Став грађана о сензационализму у извештавању медија о раду полиције коришћењем непроверених информација

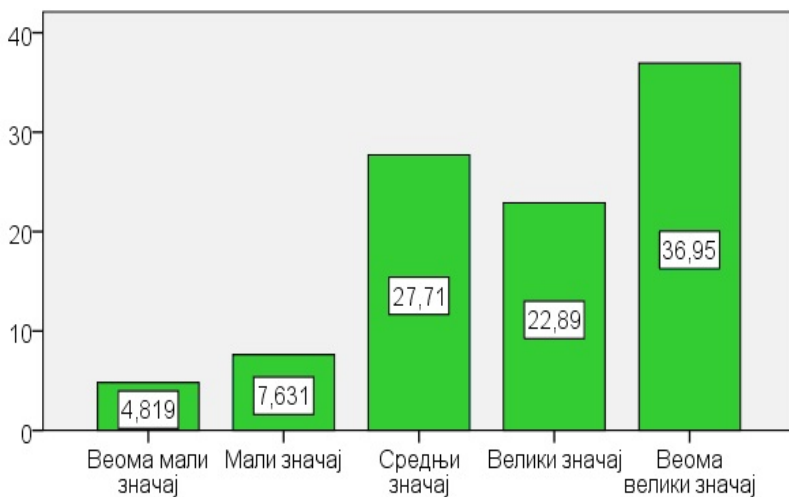
Став полицијских службеника по питању сензационализма медија у извештавању о раду полиције је чак у одређеној мери блажи од става грађана иако би се могло очекивати да ова тврдња код полицајаца буде више изражена. 23,46% анкетираних полицајаца сматра да постоји веома значајан ниво сензационализма у извештавању, 29,45% сматра да је тај ниво значајан а 33,33% полицајаца сматра да је то делимично тачно.

Чињеница да је став полицајаца на тему сензационализма медија на овом нивоу је од значаја у поређењу са ставовима грађана, чиме добија своју пуну потврду. Ова околност је један од кључних фактора која нарушава однос полиције и медија, и нарушава положај медија у друштву, о чему је потребно да представници медија воде рачуна. Уколико медији сами не предузму мере да се та околност промени напори ка успостављању поверења полиције и медија не могу дати позитивне резултате.

Графикон 14 – Став полицајаца о сензационализму у извештавању медија о раду полиције коришћењем непроверених информација

Веома је битно истаћи и став новинара на тему сензационализма новинара у начину извештавања о раду полиције. Ставови новинара нису умеренији када је ова тема у питању, чак се може рећи да су веома изражени што је битно обзиром да се ради о ставовима у вези своје струке. Може се закључити да су новинари веома критични према себи по овом питању. 36,95% новинара сматра да ниво сензационализма веома значајан, 22,89% да је значајан а 27,71% овој теми придаје средњи значај.

Графикон 15 – Став представника медија о сензационализму у извештавању медија о раду полиције коришћењем непроверених информација

Резултати до којих смо дошли су веома значајни јер указују на високу свест представника медија о сопственим слабостима што је основни предуслов за реализацију активности у правцу поправљања стања и подизања професионализма у новинарству на највиши могући ниво. Такође, ови ставови уливају оптимизам да постоје сви битни услови и могућности да полиција и медији сарађују на основама међусобног поверења и уважавања уз истицање принципа професионализма са обе стране на највиши ниво. Све три групе испитаника препознају опасност од сензационализма у извештавању медија. До њега долази у жељи да се по сваку цену дистрибуира информација јавности без размишљања о могућим последицама.

На основу резултата одговора на претходна два питања у нашем истраживању може се закључити да постоји простор за унапређење у овој области а да је, сходно томе, потребно смањити утицај разних формалних и неформалних група и појединаца на рад медија. То је област која се може боље уредити и потребно је предузети низ системских мера како би се постојеће стање унапредило у правцу да медији професионално извештавају о стању у друштву а тиме и о полицији и њеним активностима.

Закључак

Утицајем на формирање ставова грађана медији доприносе борби против криминала јер могу, у одређеним ситуацијама, утицати на ангажовање читаве заједнице у решавању одређеног проблема. Директан начин доприноса медија борби против криминала медији остварују бавећи се истраживачким новинарством. Кроз ту активност медији могу доћи до сазнања и информација који су од значаја за полицију и фокусирати пажњу заједнице на решење одређеног друштвеног проблема или искоренивање девијантних појава. То може довести до стварања притиска на полицију да реши конкретан случај и предузме неопходне мере за елиминисање проблема који су на тај начин уочени у заједници. Са друге стране, они могу утицати на одсуство подршке полицији уколико не пружи резултате који се од ње очекују и да не добије подршку друштва, до нивоа стварања неповерења у њене способности што јој може веома отежати рад на задацима који се пред њу постављају. Може се закључити да је ово важно питање и да ставове до којих смо дошли у истраживању у полицији треба озбиљно схватити како би се предузеле активности у циљу формирања позитивних ставова јавности. Најефикаснија полицијска активност у том смислу је пружање резултата који друштво од ње очекује.

Често може доћи до ситуације када медији прецене своју улогу у борби друштва против криминала и почну да коментаришу поступке државних органа у конкретном случају. Наравно, то не значи да медији не треба да се баве овим активностима али је свакако потребно да воде рачуна о граници која постоји између улоге контролора рада државних органа и улоге пресудитеља у конкретним стварима, што им свакако није задатак. Граница је врло флуидна и уколико је теже јасно је дефинисати. О овом питању треба водити рачуна како се не би дошло у ситуацију да допринос медија борби против криминала постане њена супротност.

Грађани препознају медије као фактор у праћењу и спречавању неправилности у раду полиције, што је у директној вези са ефикасношћу у борби против криминала. Велика већина њих истиче да су медији веома важан или важан фактор, док представни-

ци медија тој својој улози дају још већи значај. Грађани и полиција се слажу да су медији важан или веома важан фактор и значајно утичу на квалитет рада и законитост у раду полиције. Став новинара је да они могу у великој мери утицати на промене у полицијској пракси. Ова констатација показује шта новинари мисле о својој улози у друштву и њихову заинтересованост за полицију и њену делатност. Могућност утицаја несумњиво постоји. Мишљење новинара деле и припадници полиције и грађани али у мањој мери. Утицај медија на промену полицијске праксе треба посматрати у тим оквирима. Полиција мора да се труди, да у оквиру закона и других аката којима се регулише њен рад, мења приступ у раду, у складу са околностима које намећу промене у стилу живота и начину размишљања у једном друштву, да прати друштвене токове и на тај начин буде актуелна и сачува ексклузивност и положај основног ауторитета по питањима која се тичу начина и метода сузбијања криминала и других девијантних појава.

Ипак, треба поновити, да је полиција државни орган чије су надлежности одређене законима и другим актима. Само међусобно партнерство медијима пружа могућност да кроз сарадњу са полицијом утиче на њен рад. То је интерес и полиције јер су све промене до којих долази на овај начин у интересу оних због којих полиција постоји а то су грађани. Ове чињенице у полицији треба схватити као врсту привилегије која се огледа у виду помоћи у контроли рада полиције која стоји на располагању грађанима, али и самој полицији, у жељи да њено поступање у сваком тренутку буде у интересу и функцији грађана. Резултати истраживања ставова полицајаца о овој улози медија указују да су у полицији веома свесни те улоге, што доводи до закључка да ће свака озбиљна полицијска организација предузети и предузимаће мере у правцу подизања квалитета и законитости у раду на највиши могући ниво.

Поред тога, треба истаћи да претходно изнете резултате истраживања можемо пратити и кроз призму сензационализма медија. Процена медија да ли се у неком случају ради о неправилности у раду полиције или редовној полицијској активности ипак се треба вршити у контакту и сарадњи са полицијом. У супротном се јавност може извести о неком догађају као о неправилности полиције а да је она своју активност обављала у складу са законом или по налогу правосудних органа (на пример у случају употребе средстава принуде приликом спровођења поступка одузимања имовине или у случају одузимања детета од једног од родитеља). Из тог разлога је потребан опрез у поступању од стране медија и тражење информације од полиције о чему се ради у конкретном случају. Такође, полиција мора да покаже сама иницијативу и објасни неки догађај медијима. Тако ће се отклонити могућност неразумевања полицијског посла. Уколико заиста дође до било какве неправилности у раду полиције њу такође треба саопштити јавности. То је најбољи начин успостављања поверења у случајевима када полиција чини грешке. У том контексту грађани препознају медије као важан фактор у спречавању злоупотреба које се у полицији могу десити. Ради се о важном корективном фактору који представља стално упозорење полицији да се злоупотребе не могу прикрити и да ће оне посредством медија допрети у јавност, што индиректно утиче на њену ефикасност.

Обзиром на непостојање формалних критеријума за уређење међусобних односа, улога медија у борби криминала и њихов утицај на поступање полиције могу постати проблем у међусобној комуникацији због различитог схватања ове улоге медија код обе стране. Директан контакт полиције са медијима је једини начин отклањања недоу-

мица о намерама у поступању полиције и медија када је ова тема у питању. Међусобна сарадња у сваком сегменту у коме обе стране имају изражен професионални интерес доводи до отклањања недоумица и грађења међусобног поверења. На тај начин се на најмању меру своди могућност сензационалистичког извештавања медија без обзира на утицаје којима су медији изложени. Полиција мора да игра активну улогу у уређењу међусобних односа јер само тако може у добром правцу усмерити тежњу медија да учествују у борби против криминала, баве се неправилностима у поступању полиције и утичу на начин на који ће полиција поступати у обављању активности из своје надлежности. Индиректно, на тај начин могућност сензационалистичког извештавања све-шће се на најмању могућу меру. Све изнете констатације су у директном интересу грађана јер доводе и полицију и медије на потребан професионални ниво у поступању што за последицу има задовољење интереса грађана што је улога обе стране.

Литература

- [1] Bučar, R. A., *Medijsko poročanje o kriminaliteti v Sloveniji*, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana, 2011.
- [2] Lisa M. Graziano, Jane Florence Gauthier, *Media consumption and perceptions of police legitimacy*, Vol. 41 Issue: 5, *Policing: An International Journal*, Downloaded on: jun 2018.
- [3] Greer, C., McLaughlin, E., 'Trial by media': Policing, the 24–7 news mediasphere and the 'politics of outrage' *Theoretical Criminology*, 15(1), publiser Sage, 2011.
- [4] Skolnick, H. J., McCoy, C., *Police Accountability and the Media*, American Bar Foundation Research Journal, Vol. 9, No. 3, Blackwell publishing, Oxford OX4 2PG, UK, Maiden, USA, 1984.
- [5] Shpayer, M., H., *Journalists and Police Detectives in Victorian and Edwardian England: an Uneasy Reciprocal Relationship*, *Journal of Social History*, 2009.
- [6] Mawby, C. R., *Continuity and change, convergence and divergence: The policy and practice of police–media relations*, *Criminal Justice*, Vol. 2 (3): SAGE Publications, 2002.
- [7] Metcalf, J., *The press reception and media constructions of contemporary street gang memories*, *Crime, Media, Culture*, 2012.
- [8] Dubois, J., *Media coverage of organized crime: Police managers survey*, *Trends in Organized Crime*/Vol. 7, No. 4, Springer Science & Business Media B.V. 3311 GX Dordrecht, Netherlands, 2002.
- [9] Eterno, A. J., Silverman, B. E., *The Crime Numbers Game, Management by Manipulation*, CRC Press, Taylor & Francis Group, Boca Raton, London, New York, 2012.
- [10] Juha K., Pekka I., Gunnar T., *Does public criticism Erode trust in the police? The case of Jari Aarnio in the Finnish news media and its effects on the public's attitudes towards the police*, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol. 17, No. 1, 2016.
- [11] Wilson, D., Howe, N., Kemp, D., Tol, H., *Servicing the Media's Needs at Arm's Length: Police Media Relations during High-Profile Murder Investigations*, *Policing*, Volume 5, Number 4, Published by Oxford University Press on behalf of CSF Associates., 2011.
- [12] Castro, C. D., *The Impact of Police and Media Relations on a Crisis*, 2006.
- [13] Yonah, A., *Terorism, the Media and the Police*, *Journal of International Affairs*, Vol. 32, No. 1, Box 4, International Affairs Building, Columbia University, New York 1978.
- [14] Caeti, J. T., Liederbach, J., Bellew, S. S., *Police – Media relations at critical incidents: interviews from Oklahoma*, *International Journal of Police Science & Management*, Volume 7, Number 2, Vathek Publishing, Bridge House, Dalby, 2004.